

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та
національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КАЗИДУБ ВЛАДИСЛАВ СВЯТОСЛАВОВИЧ

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 329.09.5
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ В
СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В. С. КАЗИДУБ

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
ДАЦІЙ Надія Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

доктор наук з державного управління, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

АНОТАЦІЯ

КАЗИДУБ В. С. Удосконалення забезпечення воєнної безпеки в системі національної безпеки України. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Досліджено проблеми забезпечення воєнної безпеки України в умовах російської агресії. Проаналізовано стан Збройних Сил та сектору безпеки й оборони, визначено ключові загрози. Розглянуто шляхи удосконалення системи виявлення та нейтралізації ризиків, роль оборонно-промислового комплексу та модернізації законодавства. Надано рекомендації щодо реформування управління силами оборони, розвитку територіальної оборони та міжнародної співпраці.

Ключові слова: воєнна безпека, російська агресія, Збройні Сили, територіальна оборона, оборонна промисловість, законодавство, міжнародне співробітництво.

SUMMARY

KAZYDUB V. Improvement of provision of military security in the national security system of Ukraine. – Qualification work on manuscript rights. Qualifying work for obtaining a bachelor's degree in specialty 281 «Public management and administration» –Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

The problems of ensuring the military security of Ukraine in the conditions of Russian aggression have been studied. The state of the Armed Forces and the security and defense sector was analyzed, and key threats were identified. Ways to improve the system of identifying and neutralizing risks, the role of the defense-industrial complex and modernization of legislation are considered. Recommendations on reforming the management of defense forces, development of territorial defense and international cooperation were provided.

Keywords: military security, russian aggression, armed forces, territorial defense, defense industry, legislation, international cooperation.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	7
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	13
РОЗДІЛ 2. СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	22
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	33
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ	41

ВСТУП

Актуальність теми. В сучасному геополітичному контексті Україна стикається з рядом складних викликів та загроз, що ставлять під сумнів її внутрішню стабільність та територіальну цілісність. Забезпечення воєнної безпеки стає невід'ємною складовою національної безпеки України, особливо в контексті військових конфліктів на сході країни та російської агресії. Дослідження цієї теми є актуальним, оскільки воно спрямоване на пошук ефективних шляхів удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки, що в свою чергу сприятиме зміцненню національної безпеки та стабільності в країні. Цей процес охоплює аналіз сучасного стану військового потенціалу, визначення загроз та викликів, що стоять перед національною безпекою, а також розробку та впровадження стратегічних заходів та програм з метою зміцнення обороноздатності країни.

Дослідження проблем забезпечення воєнної безпеки в системі національної безпеки здійснені українськими науковцями В. П. Горбуліним, О. С. Власюком, В. І. Абрамовим, Г. П. Ситником, А. І. Семенченком, а також західними дослідниками Б. Бузаном, О. Вівером, Д. Болдвіном, С. Уолтом, Р. Джервісом. Проблемність ситуації полягає в наявності суперечності між традиційними підходами до забезпечення воєнної безпеки та новими викликами, що виникають у сучасному геополітичному середовищі.

Мета роботи аналіз та удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки в рамках загальної системи національної безпеки України.

Завдання дослідження:

– дослідити теоретичні основи забезпечення воєнної безпеки в системі національної безпеки України, включаючи аналіз ключових понять, концепцій та нормативно-правової бази.

– проаналізувати сучасний стан забезпечення воєнної безпеки України, оцінюючи ефективність існуючих механізмів, виявляючи основні проблеми та виклики в умовах поточної геополітичної ситуації.

— розробити та обґрунтувати рекомендації щодо удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки України, враховуючи виявлені проблеми та перспективні напрямки розвитку сектору безпеки і оборони.

Предметом дослідження виступає процес забезпечення воєнної безпеки як складової національної безпеки України.

Об'єктом дослідження є система національної безпеки України.

Методологічна основа дослідження базується на комплексному підході та включає загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, а також спеціальні методи політологічного та правового аналізу. У роботі використовувались системний підхід для розгляду воєнної безпеки як складової національної безпеки, структурно-функціональний аналіз для вивчення механізмів забезпечення воєнної безпеки, а також метод прогнозування для розробки рекомендацій щодо вдосконалення системи воєнної безпеки.

Перелік публікацій: основні теоретичні положення кваліфікаційної роботи, доповідалися на: IV міжнародній науково-практичній конференції «ІНСТРУМЕНТИ І ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ», м. Житомир, Поліський національний університет 22-23 червня 2024 року [39]; V Міжнародної науково-практичної конференції «ІНСТРУМЕНТИ І ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ», м. Житомир, Поліський національний університет 27-28 червня 2024 року [40].

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання при розробці та вдосконаленні нормативно-правових актів у сфері національної безпеки та оборони, а також при формуванні стратегій та програм розвитку Збройних Сил України та інших силових структур. Результати дослідження можуть бути корисними для органів державної влади, відповідальних за забезпечення національної безпеки, а також для навчальних закладів, що готують фахівців у сфері безпеки та оборони.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 40 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Воєнна безпека є ключовою складовою національної безпеки країни. Це – система заходів для захисту від зовнішніх загроз та забезпечення обороноздатності під час війни. Вона передбачає не лише бойову готовність військ, а й ефективну оборонну політику держави [1].

Національна безпека – це комплексний стан захищеності держави, який забезпечує її суверенітет, територіальну цілісність, політичну стабільність і можливість ефективного функціонування в умовах внутрішніх та зовнішніх загроз. Вона охоплює різні сфери життєдіяльності держави, включаючи політичну, економічну, військову, соціальну, інформаційну та екологічну. Основною метою національної безпеки є захист життєво важливих інтересів суспільства і держави, забезпечення умов для стабільного розвитку, протидія загрозам і викликам, що можуть поставити під загрозу існування держави та її інститутів [2].

Сутність воєнної безпеки - гарантування безпеки держави в разі агресії чи загрози війни. Це охоплює розробку військових доктрин, організацію збройних сил, підготовку населення до війни та попередження конфліктів [3].

Воєнна безпека – це складова національної безпеки, що забезпечує захист держави від військових загроз та агресії, а також гарантує здатність збройних сил виконувати свої функції в умовах збройних конфліктів. Вона охоплює комплекс заходів, спрямованих на забезпечення боєготовності армії, розробку та реалізацію військових стратегій, розвиток оборонної інфраструктури, підготовку особового складу та ефективне використання ресурсів для протидії зовнішнім агресорам. Основною метою воєнної безпеки є збереження територіальної цілісності, суверенітету держави та захисту її національних інтересів у випадку виникнення збройних конфліктів чи агресії.

Для України, з її складною ситуацією та конфліктом на сході, забезпечення воєнної безпеки є пріоритетом. Це вимагає комплексного підходу – розвитку військового потенціалу та модернізації армії, а також політичних, економічних та соціальних зусиль [4].

Структура національної безпеки України включає військову сферу, правоохоронні органи, дипломатію, цивільний захист. Воєнна безпека посідає ключове місце, визначаючи здатність захистити територіальну цілісність, суверенітет та безпеку держави від можливої агресії [5].

Важливим аспектом є також міжнародне співробітництво в сфері воєнної безпеки. Україна активно співпрацює з партнерськими країнами та міжнародними організаціями з метою обміну досвідом, підтримки миру та стабільності в регіоні та світі, а також залучення до міжнародних миротворчих місій.

Враховуючи це, можна стверджувати, що воєнна безпека має центральне місце в системі національної безпеки України. Вона визначається як основна складова, що забезпечує захист та безпеку країни в умовах військових загроз та конфліктів. Тому держава повинна приділяти належну увагу та ресурси на зміцнення військових потенціалів, розвиток стратегій та міжнародне співробітництво для забезпечення ефективної воєнної безпеки та збереження національної незалежності і безпеки.

Науковці надають різноманітні трактування поняття «національна безпека», підкреслюючи різні її аспекти та складові. Наприклад, Ю. Л. Шемшученко визначає національну безпеку як стан захищеності національних інтересів держави у політичній, економічній, соціальній, інформаційній та військовій сферах. На його думку, це досягається завдяки ефективному функціонуванню системи управління безпекою, що включає правові, організаційні та військові механізми, спрямовані на протидію загрозам та забезпечення стабільного розвитку суспільства [6].

На думку В. О. Бодрова, національна безпека – це комплексний процес, який охоплює не лише захист суверенітету та територіальної цілісності

держави, але й гарантування її політичної стабільності, економічної незалежності та соціального добробуту громадян. Він підкреслює, що національна безпека включає також здатність держави протистояти зовнішнім і внутрішнім загрозам, забезпечуючи умови для розвитку національної ідентичності та збереження культурних цінностей [7].

В. М. Литвин акцентує увагу на тому, що національна безпека є одним із ключових факторів стабільного розвитку суспільства та держави. За його визначенням, національна безпека – це здатність держави не лише забезпечувати свій суверенітет та захист від зовнішніх агресій, але й протидіяти внутрішнім загрозам, включаючи політичні, економічні та соціальні кризи. Литвин також наголошує на важливості розвитку національних збройних сил та органів правопорядку як основних гарантів стабільності та безпеки країни [8].

За О. Г. Климчуком, національна безпека – це здатність держави зберігати й посилювати свій потенціал у різних сферах життєдіяльності, ефективно реагуючи на виклики глобального світу та забезпечуючи інтереси громадян і державних інститутів. Він підкреслює, що в умовах глобалізації національна безпека передбачає не лише традиційні аспекти, такі як військова оборона, а й нові сфери, зокрема кібербезпеку та інформаційну безпеку [9].

Отже, підсумовуючи різні визначення, національна безпека – це складне багатоаспектне поняття, що охоплює систему заходів і механізмів, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності, стабільності держави та її здатності протистояти загрозам як зовнішнім, так і внутрішнім.

Фактори, які впливають на воєнну безпеку України, є багатограними та комплексними, і включають в себе як внутрішні, так і зовнішні чинники. Перш за все, внутрішні фактори включають політичну стабільність країни, економічний розвиток, соціальну ситуацію та ефективність управління. Політична нестабільність, конфлікти внутрішнього характеру та корупція можуть поглиблювати внутрішні розбіжності та слабкості, що створює уразливості для зовнішніх ворожих втручань [10].

Зовнішні фактори включають геополітичне середовище, відносини з сусідніми країнами та міжнародними силою, а також міжнародну політичну та військову ситуацію. Україна, яка має складні відносини з деякими своїми сусідніми країнами, стикається з геополітичними ризиками та загрозами, які можуть мати прямий вплив на її воєнну безпеку. Крім того, міжнародні конфлікти та втручання іноземних сил у внутрішні справи також можуть становити загрозу для внутрішньої стабільності та воєнної безпеки України.

Воєнна безпека є одним із ключових елементів національної безпеки будь-якої держави, включаючи Україну. Це комплексне поняття, що охоплює низку факторів, які безпосередньо впливають на спроможність країни захистити свій суверенітет, територіальну цілісність та національні інтереси від зовнішніх воєнних загроз. Серед основних факторів, що визначають рівень воєнної безпеки України, слід виділити геополітичне розташування держави, стан її збройних сил та оборонно-промислового комплексу, рівень військово-технічної співпраці з іншими країнами, а також внутрішню політичну та соціально-економічну ситуацію.

Україна посідає вигідне геостратегічне положення в центрі Європи, що робить її територію вкрай важливою у регіональних та глобальних геополітичних процесах. Проте це також створює певні виклики та ризики, пов'язані із зіткненням інтересів різних держав та блоків на теренах нашої країни. Активна участь України в міжнародних безпекових ініціативах, членство в НАТО та ЄС можуть стати дієвими інструментами нейтралізації потенційних загроз. Водночас протистояння із сусідньою Росією, її агресивна політика щодо України значно підвищують ризики для національної безпеки.

Стан Збройних Сил України, рівень їх технічного оснащення, боєздатність та мотивація особового складу відіграють ключову роль у забезпеченні воєнної безпеки держави. Проведення комплексної військової реформи, переозброєння армії, впровадження стандартів НАТО, підвищення соціального статусу військовослужбовців є нагальними викликами, від вирішення яких залежить ефективність сектору безпеки та оборони. Важливим фактором є й розвиток

вітчизняного оборонно-промислового комплексу, здатного забезпечити потреби ЗСУ у сучасній військовій техніці та озброєнні.

Фактори, що впливають на воєнну безпеку України, можна поділити на дві групи:

Внутрішні фактори:

Економічний стан країни: Рівень економічного розвитку істотно впливає на можливості України утримувати боєздатну армію, розвивати оборонну промисловість, а також забезпечувати соціальний захист військовослужбовців.

Політична стабільність: Внутрішньополітична ситуація, рівень довіри до влади та єдність суспільства впливають на здатність країни мобілізувати ресурси для протистояння зовнішнім загрозам.

Стан Збройних Сил України: Боєздатність армії, її оснащення сучасними озброєннями та військовою технікою, рівень підготовки особового складу – все це має вирішальне значення для забезпечення воєнної безпеки.

Рівень розвитку оборонної промисловості: Здатність України самостійно виробляти озброєння та військову техніку значною мірою визначає її стійкість до зовнішніх загроз.

Соціальний захист військовослужбовців: Рівень забезпечення житлом, медичним обслуговуванням та іншими соціальними гарантіями впливає на престиж військової служби та мотивацію молоді до вступу в Збройні Сили.

Рівень патріотичного виховання: Свідоме ставлення до захисту Батьківщини, готовність до протистояння агресору - важливий фактор воєнної безпеки.

Зовнішні фактори:

Воєнно-політична ситуація у світі: Наявність воєнних конфліктів у регіоні, поширення тероризму, гонка озброєнь – все це створює додаткові ризики для воєнної безпеки України.

Відносини з сусідніми державами: Наявність дружніх та партнерських відносин з сусідами значно знижує ймовірність виникнення зовнішніх загроз.

Діяльність міжнародних організацій: участь України в міжнародних системах колективної безпеки дає їй додаткові гарантії безпеки.

Глобальні виклики та загрози: Зміна клімату, екологічні проблеми, транснаціональна злочинність – все це може мати опосередкований вплив на воєнну безпеку України.

Воєнна безпека є фундаментальною складовою національної безпеки України, адже наша держава з 2014 року протистоїть відкритій збройній агресії з боку Російської Федерації. Повномасштабне вторгнення росії 24 лютого 2022 року безпрецедентним чином загострило питання забезпечення воєнної безпеки як ніколи раніше. Ключовими факторами, що визначають спроможність України захистити свій суверенітет та територіальну цілісність в умовах війни, є боєздатність Збройних Сил, оборонно-промисловий потенціал, підтримка з боку міжнародних партнерів та внутрішня стійкість українського суспільства.

Завдяки реформам у секторі безпеки й оборони, що розпочалися після анексії Криму у 2014 році, Збройні Сили України значно підвищили свою боєготовність та спроможність протистояти агресору. Водночас жорстокі бої на фронтах вимагають постійного оновлення озброєнь, військової техніки та логістичного забезпечення. Розвиток вітчизняного оборонно-промислового комплексу, його здатність задовольняти потреби армії є критично важливим в умовах блокади з боку росії. Налагодження виробництва сучасних ракетних комплексів, безпілотників, артилерії допомагає нівелювати перевагу противника в традиційному озброєнні.

Безпрецедентна воєнна, фінансова, технічна й гуманітарна допомога від країн Заходу стала визначальним фактором у зміцненні обороноздатності України. Надання партнерами новітніх систем озброєнь, засобів протиповітряної оборони, розвідувальних даних, а також безпосередня участь їхніх інструкторів у підготовці українських військових підвищують шанси на перемогу. Розширення співпраці у військово-технічній сфері, інтеграція у безпековий простір ЄС та НАТО є ключем до посилення воєнної безпеки в довгостроковій перспективі.

Внутрішня єдність суспільства, високий бойовий дух українського народу та самовіддана праця гарантують стійкість та незламність у протистоянні російській агресії. Згуртованість політичної нації, відданість захисників та згуртованість цивільного населення навколо спільної мети перемоги над ворогом слугують міцним підґрунтям воєнної безпеки. Розбудова територіальної оборони, волонтерський рух із підтримки ЗСУ демонструють потужний внутрішній імунітет проти деструктивних впливів.

Забезпечення належного рівня воєнної безпеки є життєво необхідним для України в умовах війни. Лише комплексний підхід у форматі «армія-економіка-дипломатія-суспільство» здатний гарантувати здатність захистити державний суверенітет від агресора. Незламна воля до перемоги, потужні Збройні Сили, оновлений оборонно-промисловий комплекс, надійні міжнародні партнери та згуртоване суспільство є тими фундаментальними складовими, що визначають та зміцнюють воєнну безпеку незалежної Української держави.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Воєнна безпека є ключовою складовою національної безпеки України, що забезпечує захист від військових загроз та агресії.

2. У системі національної безпеки воєнна безпека посідає центральне місце, особливо в умовах поточного збройного конфлікту.

3. Забезпечення воєнної безпеки вимагає комплексного підходу, що охоплює розвиток військового потенціалу та модернізацію армії.

4. На воєнну безпеку України впливають внутрішні (економічний стан, політична стабільність) та зовнішні фактори (геополітична ситуація, міжнародна підтримка).

5. Ключовими елементами забезпечення воєнної безпеки є боєздатність Збройних Сил, розвиток оборонно-промислового комплексу та міжнародне співробітництво.

6. В умовах російської агресії Україна значно посилити свою обороноздатність завдяки реформам та міжнародній підтримці.

7. Подальше зміцнення воєнної безпеки залежить від комплексного розвитку армії, економіки та дипломатії.

8. Інтеграція до євроатлантичних структур безпеки розглядається як важливий фактор посилення воєнної безпеки України.

РОЗДІЛ 2.

СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стан забезпечення воєнної безпеки України характеризується наступними ключовими аспектами:

1. Активна протидія російській агресії: Україна мобілізувала всі наявні ресурси для відсічі повномасштабному вторгненню РФ. Збройні Сили України, територіальна оборона та добровольчі формування демонструють високу ефективність у протистоянні агресору [11].

2. Міжнародна підтримка: Критично важливим фактором є отримання військової та фінансової допомоги від країн-партнерів, особливо США, Великобританії та країн ЄС. Це дозволяє здійснювати переозброєння та модернізацію армії за стандартами НАТО [12].

3. Розвиток оборонно-промислового комплексу (ОПК): Відбувається активізація вітчизняного ОПК для забезпечення потреб фронту. Проте існують суттєві виклики, пов'язані з обмеженістю виробничих потужностей та нестачею кваліфікованих кадрів [13].

4. Законодавче забезпечення: Здійснено значну роботу з адаптації військового законодавства до умов війни та стандартів НАТО. Проте залишаються певні прогалини та колізії, які потребують подальшого врегулювання [14].

5. Внутрішні загрози: Серйозними викликами залишаються корупція в оборонному секторі, неефективне управління ресурсами та політична нестабільність, що підривають обороноздатність зсередини [15].

6. Економічні виклики: Війна спричинила значні економічні збитки, що створює ризики для стабільного фінансування оборонних потреб у довгостроковій перспективі [16].

7. Інформаційна безпека: Критично важливим є протистояння потужним інформаційним та психологічним операціям противника, спрямованим на підрив єдності українського суспільства [17].

8. Євроатлантична інтеграція: Курс на вступ до НАТО закріплено на законодавчому рівні, що стимулює реформування сектору безпеки і оборони відповідно до стандартів Альянсу [18].

Повномасштабна війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, становить найбільшу загрозу военній безпеці держави. Метою агресії є повна ліквідація української державності. Военні дії росії спричинили масштабні руйнування інфраструктури, загибель тисяч цивільних та військових, створили гуманітарні виклики та завдали колосальних економічних збитків. На даний момент окупанти контролюють частину територій на сході та півдні України [19].

Окрім відкритої збройної агресії, Кремль активно застосовує весь арсенал гібридних засобів ведення війни [20]. Це розвідувально-диверсійні операції російських спецслужб в Україні, кібератаки на державні установи та критичну інфраструктуру, потужна пропагандистська кампанія та поширення дезінформації, залучення найманців і бойовиків терористичних угруповань, економічний шантаж енергоресурсами, а також ядерний шантаж із погрозами застосувати ядерну зброю.

Серйозною небезпекою є потенційне залучення інших держав до війни на боці Російської Федерації. Насамперед, Китай надає Кремлю суттєву економічну та дипломатичну підтримку. Приєднання до агресора країн-сателітів росії, таких як Білорусь, також може мати вкрай деструктивні наслідки для безпеки України [21]. Формування авторитарного антидемократичного блоку на чолі з РФ суперечить принципам лібералізму та створює загрози усьому цивілізованому світу.

Значною перевагою російської армії залишається величезна кількість озброєнь та боєприпасів, зокрема застарілих радянських зразків. Недостатні виробничі потужності оборонно-промислового комплексу України уповільнюють процеси переозброєння ЗСУ сучасними високотехнологічними системами [22].

Критично важливим аспектом продовжує залишатися внутрішня стійкість та консолідація українського суспільства, його здатність протистояти потужному інформаційному та психологічному впливу з боку держави-агресора. Формування згуртованої політичної нації, мінімізація деструктивного впливу проросійських сил, зміцнення економіки та енергетичної безпеки дозволять нейтралізувати цей виклик [23].

Низка внутрішніх чинників також становить загрозу воєнній безпеці України. Серед них – нестабільна політична ситуація, гостра боротьба між гілками влади, олігархічне лобювання та корупція у оборонному секторі, що підриває обороноздатність зсередини [24]. Відсутність консолідованої позиції політикуму щодо курсу на євроатлантичну інтеграцію гальмує критично важливі реформи безпекового сектору.

Неефективне управління обмеженими оборонними ресурсами, нецільове використання фінансування, корупційні зловживання у військово-промисловому комплексі звели нанівець частину зусиль із переозброєння армії. Агенти ворожого впливу в політичних колах та силових структурах також підривають єдність оборонного сектору [25].

Загострення економічної кризи внаслідок війни створює загрозу згортання програм фінансування армії та імпорту озброєнь [26]. Масштабна руйнація інфраструктури ускладнює логістичне забезпечення військ. Стрімке зубожіння населення може підірвати мотивацію та бойовий дух нації.

Не можна ігнорувати й потенційні загрози глобального характеру – наслідки змін клімату, природних катаклізмів та техногенних катастроф. Забруднення довкілля, порушення логістичних шляхів, виснаження ресурсів на ліквідацію надзвичайних ситуацій прямо впливатимуть на рівень обороноздатності України [27].

Для формування збалансованої оборонної стратегії необхідним є всебічний аналіз усього спектру зовнішніх і внутрішніх викликів безпеці. Лише врахувавши усі потенційні загрози, безпекова система зможе адекватно на них реагувати.

Сили оборони України консолідовано протистоять російській навалі[28]. Основу складають Збройні Сили – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили та спецпідрозділи. До їх лав долучилися сотні тисяч мобілізованих резервістів, добровольців та представників територіальної оборони. Усі ці формування героїчно боронять Батьківщину від окупантів на передовій.

Відбувається безперервне нарощування чисельності армії та територіальної оборони, навчання резервістів і добровольців. Україна отримує критично важливі постачання новітнього озброєння від держав-партнерів США, Великобританії, Польщі, країн ЄС тощо: танки, броньовики, ракетні системи, артилерію, системи ППО. Це значно посилює вогневу міць та здатність завдавати високоточних ударів по цілях противника [29].

Разом з тим, вітчизняні підприємства оборонно-промислового комплексу максимально розгорнули потужності для задоволення потреб фронту. Триває виробництво бойових броньованих машин, танків, артилерійських систем, ракет, боєприпасів, БПЛА [30]. Водночас ОПК стикається з низкою викликів: дефіцитом виробничих потужностей, нестачею кваліфікованих кадрів, розривом кооперацій з іноземними постачальниками компонентів.

Важливим досягненням є налагодження тіснішої співпраці з іноземними партнерами. Це дозволяє отримувати фінансування, найновіші технології та критично необхідні комплектуючі для виробництва сучасних озброєнь. Приватний сегмент ОПК також активно долучився до випуску продукції оборонного призначення [31].

Критично важливим залишається завдання масштабної модернізації та переозброєння усього оборонно-промислового комплексу відповідно до стандартів НАТО. Впровадження передових технологій проектування, виробництва, контролю якості дозволить значно підвищити продуктивність ОПК. Для розбудови потужностей, адекватних масштабним потребам фронту, необхідні колосальні інвестиції як з державного бюджету, так і залучення іноземних партнерських капіталовкладень.

Відродження потужної науково-дослідної бази, створення сучасної навчальної та кадрової інфраструктури є невіддільною складовою переведення вітчизняного ОПК на якісно новий високотехнологічний рівень, здатний забезпечити Збройні Сили найсучаснішими зразками озброєнь та військової техніки.

В умовах протистояння збройній агресії Росії активно трансформується військове законодавство України. З метою легітимізації заходів із захисту суверенітету в терміновому порядку було внесено зміни до низки базових законів у військовій сфері. Зокрема, закони «Про правовий режим воєнного стану», «Про національну безпеку України» надали легітимні повноваження силовим структурам для відсічі агресії, територіальної оборони, захисту населення [32].

Низка законів на кшталт змін до Конституції закріпили курс України на вступ до НАТО та визначили засади політики євроатлантичної інтеграції. Оновлені редакції законів «Про Збройні Сили України», «Про мобілізацію», «Про правовий режим воєнного стану» врегулювали порядок призову резервістів, запровадили нові військові звання, визначили статус учасників бойових дій.

Прийнятий у 2022 році закон «Про основи національного спротиву» заклав правову основу для створення єдиної системи територіальної оборони під керівництвом Сил ТРО ЗСУ та врегулював повноваження органів влади, правоохоронців, громадських формувань у питаннях захисту цивільного населення.

Тривала робота з адаптації законодавства до стандартів НАТО у сферах управління ресурсами, логістики, зв'язку, оборонного планування відповідно до критеріїв Альянсу. Також було вдосконалено законодавчу базу функціонування ОПК: закони «Про державне оборонне замовлення», «Про розвиток ОПК» спростили імпортозаміщення, залучення приватників до виробництва озброєнь, диверсифікацію фінансування.

Важливим аспектом забезпечення воєнної безпеки України є розвиток системи стратегічних комунікацій. Ця система відіграє ключову роль у протидії інформаційним операціям противника, формуванні позитивного іміджу України на міжнародній арені та підтримці морального духу населення. Створення Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки при Міністерстві культури та інформаційної політики України стало важливим кроком у цьому напрямку.

Окрему увагу слід приділити розвитку кібербезпеки. В умовах сучасної гібридної війни кіберпростір став одним із ключових полів бою. Україна активно розвиває спроможності з кіберзахисту, створюючи спеціалізовані підрозділи в структурі Збройних Сил та інших силових відомств. Важливим є налагодження міжнародної співпраці у сфері кібербезпеки, зокрема з країнами НАТО та ЄС.

Значну роль у зміцненні обороноздатності відіграє розвиток військової освіти та науки. Відбувається реформування системи підготовки офіцерських кадрів, впроваджуються нові навчальні програми, що враховують досвід бойових дій та стандарти НАТО. Створення Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського як головного військового навчального закладу країни сприяє підвищенню якості підготовки військових фахівців усіх рівнів.

Важливим напрямком є розвиток військової медицини. Досвід бойових дій показав необхідність вдосконалення системи медичного забезпечення військ, створення мобільних госпіталів, підготовки військових медиків за сучасними стандартами. Впроваджуються нові протоколи надання допомоги пораненим, розвивається система реабілітації військовослужбовців.

У контексті інтеграції до НАТО Україна активно працює над впровадженням гендерної рівності у секторі безпеки і оборони. Це включає збільшення кількості жінок на керівних посадах у силових структурах, створення рівних можливостей для кар'єрного зростання, боротьбу з гендерними стереотипами.

Розвивається система цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Посилюється роль парламентського контролю, розширюються повноваження громадських рад при силових відомствах. Це сприяє підвищенню прозорості та ефективності використання ресурсів в оборонній сфері.

Важливим аспектом є розвиток системи мобілізаційної підготовки та мобілізації. Вдосконалюється законодавча база, створюються електронні реєстри військовозобов'язаних, впроваджуються нові підходи до підготовки та обліку резервістів.

Зростає роль приватного сектору у забезпеченні обороноздатності. Окрім залучення приватних підприємств до виробництва озброєнь, розвивається державно-приватне партнерство у сферах логістики, зв'язку, ІТ-забезпечення військ.

Ці додаткові аспекти доповнюють загальну картину стану забезпечення воєнної безпеки України, висвітлюючи нові напрямки розвитку та зміцнення обороноздатності держави.

Вагоме значення для захисту критичної інфраструктури має закон «Про критичну інфраструктуру», що визначив порядок підготовки об'єктів життєзабезпечення до функціонування в умовах війни та посилив контроль для запобігання диверсіям і терактам.

Проте військове законодавство України ще потребує подальшого вдосконалення через наявні прогалини, колізії у розмежуванні повноважень силових відомств, необхідність посилення відповідальності за правопорушення проти оборони держави.

Загалом, в умовах протистояння російській збройній агресії відбувається безпрецедентна активізація всіх складових сектору безпеки і оборони України - від формувань територіальної оборони до розвідувальних і спеціальних підрозділів. Поряд з героїчними зусиллями Збройних Сил, вирішального значення набуває допомога іноземних партнерів у переозброєнні за натовськими стандартами. Масштабні виклики потребують консолідації усіх

ресурсів держави та суспільства задля зміцнення обороноздатності та спроможності нанесення нищівної поразки російському агресору.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Україна знаходиться в стані повномасштабної війни з Російською Федерацією, що становить найбільшу загрозу її воєнній безпеці та державності в цілому.

2. Збройні Сили України, територіальна оборона та добровольчі формування демонструють високу ефективність у протистоянні агресору, консолідовано захищаючи територіальну цілісність держави.

3. Міжнародна підтримка, особливо з боку США, Великобританії та країн ЄС, відіграє критичну роль у зміцненні обороноздатності України, забезпечуючи поставки сучасного озброєння та фінансову допомогу.

4. Вітчизняний оборонно-промисловий комплекс активізувався для задоволення потреб фронту, але стикається з викликами обмежених виробничих потужностей та нестачі кваліфікованих кадрів.

5. Відбувається активна адаптація військового законодавства до умов війни та стандартів НАТО, хоча ще залишаються певні прогалини, які потребують врегулювання.

6. Внутрішні загрози, такі як корупція в оборонному секторі та політична нестабільність, продовжують підривати обороноздатність країни зсередини.

7. Економічні виклики, спричинені війною, створюють ризики для стабільного фінансування оборонних потреб у довгостроковій перспективі.

8. Розвиваються нові напрямки забезпечення воєнної безпеки, включаючи кібербезпеку, стратегічні комунікації, військову освіту та медицину.

9. Україна активно впроваджує стандарти НАТО в різних сферах, включаючи гендерну рівність у секторі безпеки і оборони та посилення цивільного контролю.

10. Зростає роль приватного сектору у забезпеченні обороноздатності, розвивається державно-приватне партнерство у критичних сферах.

11. Незважаючи на значні успіхи, Україна все ще стикається з серйозними викликами у забезпеченні своєї воєнної безпеки, що вимагає подальшої консолідації зусиль держави, суспільства та міжнародних партнерів.

12. Формування ефективної системи забезпечення воєнної безпеки є критично важливим для майбутнього України як незалежної, суверенної держави, здатної протистояти зовнішнім загрозам та інтегруватися до євроатлантичних структур безпеки.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення належного рівня воєнної безпеки України в умовах триваючої російської збройної агресії вимагає комплексного та системного підходу до питань виявлення, аналізу та нейтралізації потенційних загроз. Перш за все, необхідно посилити роботу всіх підрозділів сил оборони та правоохоронних органів, задіяних в оперативній розвідувальній діяльності. Ефективна координація розвідувальних підрозділів, використання новітніх методів та технологій збору розвідданих, міжнародний обмін інформацією дозволять вчасно фіксувати загрози на ранніх стадіях їх формування [33].

Водночас вкрай важливим є налагодження дієвої багаторівневої системи моніторингу інформаційного простору з метою виявлення ознак підривної діяльності противника, дезінформації, пропаганди, спрямованих на дестабілізацію суспільства. Запровадження новітніх інструментів аналітики великих масивів даних, цифрових методів верифікації джерел та перевірки контенту, підвищення цифрової грамотності населення допоможуть протидіяти гібридним загрозам.

У контексті удосконалення забезпечення воєнної безпеки України особливу увагу слід приділити розвитку системи стратегічного планування та прогнозування. В умовах динамічного характеру сучасних збройних конфліктів та постійної еволюції загроз, здатність передбачати та готуватися до майбутніх викликів стає критично важливою для національної безпеки [34].

Ключовим елементом цієї системи має стати створення Центру стратегічного аналізу та прогнозування при Раді національної безпеки і оборони України. Цей центр повинен об'єднати провідних експертів у галузі безпеки, військової справи, геополітики, економіки та технологій. Його завданням буде розробка довгострокових прогнозів розвитку безпекового

середовища, аналіз потенційних загроз та розробка рекомендацій щодо стратегії національної безпеки [35].

Одним з пріоритетних напрямків роботи Центру має стати аналіз впливу новітніх технологій на характер майбутніх конфліктів. Зокрема, особливу увагу слід приділити таким галузям як штучний інтелект, квантові обчислення, нанотехнології та біотехнології. Розуміння потенціалу цих технологій та їх можливого застосування у військовій сфері дозволить Україні вчасно адаптувати свою оборонну стратегію та спрямувати ресурси на розвиток критично важливих напрямків.

Важливим аспектом роботи Центру стратегічного аналізу та прогнозування має стати розробка сценаріїв можливих конфліктів та криз. Ці сценарії повинні враховувати не лише традиційні військові загрози, але й нові форми гібридної агресії, кібератаки, економічний тиск та інформаційні операції. На основі цих сценаріїв мають розроблятися плани реагування, які дозволять державі швидко та ефективно відповідати на будь-які виклики безпеці.

Паралельно з розвитком системи стратегічного планування, необхідно приділити увагу вдосконаленню механізмів міжвідомчої координації у сфері безпеки та оборони. Досвід протистояння російській агресії показав, що ефективна відповідь на сучасні загрози вимагає злагодженої роботи всіх державних інституцій. Для досягнення цієї мети пропонується створення національної системи координації безпеки та оборони (НСКБО) [36].

Національна система координації безпеки та оборони має стати платформою для оперативної взаємодії між різними відомствами та органами державної влади у питаннях безпеки. Ця система повинна забезпечувати швидкий обмін інформацією, координацію дій та прийняття рішень у кризових ситуаціях. Важливим елементом національної системи координації безпеки та оборони має стати впровадження єдиної інформаційної системи, яка дозволить в режимі реального часу обмінюватися даними між усіма учасниками системи безпеки.

Ключовою складовою національної системи координації безпеки та оборони має стати Ситуаційний центр, оснащений найсучаснішими засобами зв'язку та аналітики. Цей центр повинен мати можливість цілодобового моніторингу ситуації в країні та за її межами, аналізу потенційних загроз та координації дій різних відомств у разі виникнення кризових ситуацій. Особлива увага має бути приділена інтеграції даних від різних джерел, включаючи розвідувальні служби, правоохоронні органи, Збройні Сили та цивільні відомства.

Ще одним важливим напрямком удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки України є розвиток потенціалу асиметричного реагування на загрози. В умовах, коли Україна стикається з агресором, який має значну перевагу в ресурсах та військовій потужності, здатність ефективно протистояти за допомогою нестандартних методів стає критично важливою.

Одним з ключових елементів асиметричного підходу має стати розвиток сил спеціальних операцій (ССО). ССО повинні бути здатні проводити широкий спектр операцій, включаючи розвідку, диверсійні дії, психологічні операції та підтримку руху опору на окупованих територіях. Для цього необхідно не лише підвищувати рівень підготовки особового складу ССО, але й забезпечити їх найсучаснішим обладнанням, включаючи засоби зв'язку, навігації та спостереження [37].

Важливим напрямком розвитку асиметричних можливостей є створення системи територіальної оборони нового типу. Ця система повинна базуватися на принципі «тотальної оборони», коли кожен громадянин готовий внести свій вклад у захист країни. Для цього необхідно розробити програми навчання цивільного населення основам військової справи, надання першої медичної допомоги, дій в умовах надзвичайних ситуацій. Крім того, важливо створити мережу схованок зі зброєю, боєприпасами та іншими необхідними ресурсами, які можуть бути швидко активовані у разі потреби.

Ще одним важливим аспектом асиметричного підходу є розвиток кібернетичних та інформаційних можливостей. В умовах сучасної гібридної

війни, здатність ефективно діяти в кіберпросторі та інформаційному полі стає не менш важливою, ніж традиційні військові спроможності. Для цього необхідно створити спеціалізовані підрозділи кібервійськ, здатні не лише захищати критичну інфраструктуру країни, але й проводити наступальні операції проти систем противника.

Паралельно з розвитком асиметричних можливостей, Україна повинна приділяти увагу і традиційним аспектам військової потужності. Зокрема, важливим напрямком є розвиток системи протиповітряної та протиракетної оборони[38]. В умовах, коли потенційний противник має значну перевагу в авіації та ракетних системах, здатність захистити свою територію та критичну інфраструктуру від повітряних атак стає ключовим фактором національної безпеки.

Для досягнення цієї мети необхідно не лише закуповувати сучасні системи ППО, але й розвивати власні технології в цій галузі. Особливу увагу слід приділити створенню інтегрованої системи протиповітряної оборони, яка б об'єднувала різні типи засобів виявлення та ураження повітряних цілей. Важливим елементом такої системи має стати впровадження автоматизованих систем управління, які дозволять максимально швидко реагувати на повітряні загрози.

Ще одним важливим напрямком розвитку оборонного потенціалу України є створення ефективної системи радіоелектронної боротьби (РЕБ). В умовах сучасної війни, де критичну роль відіграють системи зв'язку, навігації та управління, здатність протидіяти електронним системам противника стає ключовим фактором успіху. Для цього необхідно не лише закуповувати сучасні системи РЕБ, але й розвивати власні технології в цій галузі.

Особливу увагу слід приділити розвитку технологій протидії безпілотним літальним апаратам (БПЛА), які стають все більш важливим елементом сучасних бойових дій. Це включає як створення систем виявлення та знищення БПЛА, так і розробку методів протидії системам навігації та управління безпілотників.

Важливим аспектом забезпечення воєнної безпеки України є також розвиток системи мобілізаційної підготовки та мобілізації. В умовах, коли країна стикається з загрозою повномасштабної агресії, здатність швидко мобілізувати людські та матеріальні ресурси стає критично важливою. Для цього необхідно створити ефективну систему обліку та підготовки мобілізаційних ресурсів, включаючи регулярні навчання резервістів та створення запасів необхідного обладнання та матеріалів.

Особливу увагу слід приділити створенню системи «професійного резерву», коли громадяни, які мають критично важливі для оборони навички (інженери, медики, фахівці з ІТ тощо), можуть регулярно проходити військову підготовку без відриву від основної роботи. Це дозволить у разі необхідності швидко залучити висококваліфікованих фахівців до вирішення оборонних завдань.

Нарешті, важливим аспектом забезпечення воєнної безпеки України є розвиток міжнародного військово-технічного співробітництва. В умовах, коли країна стикається з агресією з боку набагато сильнішого противника, підтримка міжнародних партнерів стає критично важливою. Для цього необхідно не лише розвивати двосторонні відносини з ключовими партнерами, але й активно брати участь у багатосторонніх оборонних ініціативах.

Особливу увагу слід приділити розвитку співпраці з країнами НАТО, включаючи участь у спільних навчаннях, обмін досвідом та технологіями. Важливим напрямком є також розвиток співробітництва у сфері військової освіти, включаючи обмін курсантами та викладачами, а також спільні наукові дослідження у сфері оборонних технологій.

На особливу увагу заслуговують питання убезпечення критичної інфраструктури від терактів, диверсій, хакерських атак. Формування централізованої системи управління ризиками та кризових ситуацій, створення галузевих ситуаційних центрів моніторингу, впровадження новітніх технічних засобів захисту інформаційно-телекомунікаційних систем життєзабезпечення

стануть ефективним бар'єром на шляху реалізації противником руйнівних сценаріїв.

Вагомим елементом протидії потенційним загрозам має стати активне залучення громадянського суспільства до процесів виявлення, фіксації та сигналізації про випадки підривної діяльності ворога. Створення розгалуженої розвідувальної мережі за участі військово-цивільних адміністрацій, місцевих громад, волонтерів та активістів дозволить своєчасно реагувати на виклики у будь-якому куточку держави.

Неабияку роль у зміцненні захисту від загроз відіграватиме системна робота із виявлення та блокування каналів контрабанди, торгівлі зброєю та засобами терору, джерел незаконного фінансування підривних сил. Запровадження дієвих механізмів міжвідомчої координації та інформаційного обміну підвищить результативність боротьби з цими викликами.

Удосконалення сил оборони України є нагальною потребою в умовах протистояння російській збройній агресії. Передусім необхідно реалізувати комплексну програму переозброєння Збройних Сил відповідно до стандартів НАТО, докорінно модернізувавши озброєння, військову та спеціальну техніку. Крім закупівлі новітніх систем, потрібно нарощувати власні виробничі потужності оборонно-промислового комплексу з метою повного забезпечення потреб армії та скорочення залежності від імпорту. Це дозволить досягти необхідного технологічного рівня сучасної війни.

Вкрай важливим кроком є оптимізація системи управління силами оборони, запровадження єдиних уніфікованих процедур та протоколів командування і контролю, логістики, зв'язку на всіх рівнях відповідно до євроатлантичних принципів. Впровадження цифрових технологій, сучасних засобів автоматизації та аналітики військових операцій підвищить ефективність керівництва військами та оперативність прийняття рішень.

Розбудова потужної об'єднаної системи територіальної оборони під безпосереднім керівництвом Сил територіальної оборони ЗСУ сприятиме тотальному захисту населених пунктів, логістичних шляхів, об'єктів критичної

інфраструктури. Це передбачає не лише структурну та організаційну трансформацію, а й належне оснащення підрозділів територіальної оборони сучасними зразками озброєнь, технікою, засобами захисту, зв'язку.

Посилення контррозвідальної та кібернетичної складової сил оборони стане надійним запобіжником від підривної діяльності агресора усередині військових структур. Професійна підготовка висококваліфікованих фахівців у даних галузях, впровадження новітніх засобів та методів захисту інформаційних систем дозволить забезпечити критичні дані та комунікації.

Забезпечення гідних умов служби, належного соціального захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей стане вагомим чинником підвищення престижу військової професії, залучення мотивованих та патріотичних кадрів. Гарантії реінтеграції ветеранів у цивільне життя, належна реабілітація поранених створять сприятливий морально-психологічний клімат у Збройних Силах.

Удосконалення вітчизняного оборонно-промислового комплексу є одним з пріоритетних завдань у контексті зміцнення воєнної безпеки України в умовах протистояння російській агресії. Насамперед необхідно повною мірою реалізувати програми імпортозаміщення критичних компонентів та комплектувальних для озброєнь і спецтехніки, що раніше надходили з Росії та Білорусі. Модернізація та розширення виробничих потужностей заводів із виготовлення електронних та механічних складових, матеріалів спеціального призначення значно підвищить автономність ОПК і здатність повноцінно забезпечувати потреби армії.

Важливим напрямком є створення нових та розширення існуючих центрів наукових досліджень і розробок у сфері передових технологій озброєння і військової техніки. Залучення світових експертів, фінансування перспективних проектів, стимулювання інновацій допоможе підвищити науково-технічний потенціал галузі та впровадити новітні рішення в оборонну промисловість. Особливу увагу слід приділити галузям високоточної зброї, штучного інтелекту, наносистем, новітніх матеріалів тощо.

Визначальною є проблема оновлення застарілої виробничої та випробувальної бази. Закупівля сучасного високотехнологічного верстатного парку, вимірювальних систем, іспитового обладнання згідно з стандартами НАТО та передовими світовими аналогами значно підвищить якість кінцевої продукції, ефективність, екологічність виробництва. Інвестування у випробувальні полігони дозволить проводити сертифікацію нових зразків озброєнь.

Розширення державно-приватного партнерства, залучення великої кількості приватних підприємств до виконання оборонного замовлення та науково-дослідних робіт збільшить виробничий потенціал ОПК. Необхідно створити дієві преференції, механізми стимулювання для інвестування у військові технології, розширити доступність кредитних ресурсів для цілей оборонки.

Нарощування кадрового потенціалу шляхом модернізації освітньо-навчальної бази військово-технічних вишів, училищ та закладів професійно-технічної освіти, запровадження сучасних навчальних програм та залучення провідних фахівців галузі у викладацьку діяльність стане надійним фундаментом розвитку ОПК. Підвищення престижу інженерних та робітничих професій серед молоді забезпечить майбутньою висококваліфікованою робочою силою.

Удосконалення військового законодавства України в нинішніх умовах протистояння збройній агресії Російської Федерації є одним з пріоритетних завдань для зміцнення обороноздатності держави. Насамперед, необхідно привести чинне законодавство у повну відповідність до стандартів НАТО, імплементувавши всі необхідні норми, процедури та критерії євроатлантичної спільноти в українське правове поле. Це дозволить забезпечити ефективну інтеграцію сил оборони України до безпекових структур Альянсу, створить передумови для спрощення процедур отримання воєнної допомоги, технічного співробітництва.

Вкрай важливим є впорядкування законодавчої бази щодо функціонування Сил територіальної оборони, добровольчих формувань на кшталт Легіону свободи, мобілізаційних процесів. Закони мають чітко визначати їхній правовий статус, завдання, процедури комплектування та управління в умовах воєнного часу. Гармонізація повноважень різних силових структур правоохоронних органів у питаннях територіальної оборони буде запорукою ефективної координації їхніх зусиль.

Не менш важливою ціллю є уніфікація законодавства в оборонно-промисловій сфері – оптимізація процедур державного оборонного замовлення, полегшення механізмів імпортозаміщення, створення сприятливих умов для залучення приватних підприємств, фінансових інструментів, інвестицій у галузь. Прийняття відповідних нормативних актів прискорить процеси модернізації вітчизняного оборонно-промислового комплексу.

Невідкладною потребою є законодавче врегулювання питання використання новітніх технологій війни – оперативного залучення штучного інтелекту до управління бойовими операціями, вогневої підтримки, використання безпілотних систем тощо. Юридичне визначення статусу таких систем, механізмів захисту цивільних осіб, осучаснення процедур прийняття рішень у відповідності до вимог часу є безальтернативним.

Окремої ревізії потребують існуючі норми кримінальної та адміністративної відповідальності у військовій сфері. Посилення покарань за дезертирство, ухилення від мобілізації, невиконання законних вимог командирів, державну зраду, а також впровадження жорстких санкцій за дії на користь ворога дозволить підвищити бойовий дух сил оборони.

Комплексне удосконалення військового законодавчого поля стане надійним підґрунтям для всебічного реформування оборонного сектору, його адаптації до сучасних стандартів ведення війни та ефективного протистояння агресору в сучасних умовах. Зусилля законодавців мають бути зосереджені на приведенні правової системи у відповідність до потреб захисту національних інтересів.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Забезпечення воєнної безпеки України в умовах російської агресії вимагає комплексного та системного підходу, що охоплює різні сфери державної діяльності.

2. Ключовими напрямками удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки є:

- Посилення розвідувальної та контррозвідувальної діяльності
- Розвиток системи стратегічного планування та прогнозування
- Створення ефективної системи міжвідомчої координації
- Розвиток асиметричних спроможностей та сил спеціальних операцій
- Модернізація системи протиповітряної та протиракетної оборони
- Удосконалення системи територіальної оборони
- Розвиток кібернетичних та інформаційних можливостей

3. Важливим аспектом є модернізація Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО, що включає переозброєння, оптимізацію системи управління та впровадження сучасних технологій.

4. Розвиток вітчизняного оборонно-промислового комплексу є критично важливим для забезпечення автономності та технологічної переваги України. Це вимагає інвестицій у виробничі потужності, наукові дослідження та розробки.

5. Удосконалення військового законодавства є необхідним для створення правової основи для всіх запропонованих змін, включаючи адаптацію до стандартів НАТО та регулювання використання новітніх технологій у військовій сфері.

6. Міжнародне військово-технічне співробітництво, особливо з країнами НАТО, відіграє важливу роль у зміцненні обороноздатності України.

7. Особлива увага приділяється захисту критичної інфраструктури та протидії гібридним загрозам, що вимагає залучення не лише державних структур, але й громадянського суспільства.

8. Важливим аспектом є забезпечення належного соціального захисту військовослужбовців та ветеранів, що сприятиме підвищенню престижу військової служби та моральному духу Збройних Сил.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено теоретичні основи забезпечення воєнної безпеки в системі національної безпеки України. Встановлено, що воєнна безпека є ключовою складовою національної безпеки, особливо в умовах триваючої російської агресії. Вона визначається як система заходів, спрямованих на захист держави від зовнішніх військових загроз, забезпечення територіальної цілісності та суверенітету. Воєнна безпека охоплює не лише бойову готовність збройних сил, але й ефективну оборонну політику, розвиток оборонно-промислового комплексу, міжнародне військове співробітництво та захист від гібридних загроз. В умовах сучасних викликів, забезпечення воєнної безпеки вимагає комплексного підходу, що включає військові, політичні, економічні та соціальні аспекти.

2. Проаналізовано стан забезпечення воєнної безпеки України. Визначено, що він характеризується низкою ключових факторів. Серед них - активна протидія російській агресії, що вимагає мобілізації всіх наявних ресурсів держави. Критично важливим є отримання міжнародної підтримки, особливо від країн-партнерів НАТО, що дозволяє здійснювати модернізацію збройних сил. Водночас, існують суттєві внутрішні виклики, такі як корупція в оборонному секторі, неефективне управління ресурсами та політична нестабільність, що підривають обороноздатність зсередини. Економічні труднощі, спричинені війною, створюють ризики для стабільного фінансування оборонних потреб у довгостроковій перспективі.

3. Обґрунтовано необхідність удосконалення системи забезпечення воєнної безпеки України та запропоновано шляхи її реалізації. Ключовими напрямками є розвиток системи стратегічного планування та прогнозування, створення ефективної системи міжвідомчої координації, розвиток асиметричних спроможностей та сил спеціальних операцій. Особлива увага приділяється модернізації Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО, що включає переозброєння, оптимізацію системи управління та

впровадження сучасних технологій. Важливим аспектом є розвиток вітчизняного оборонно-промислового комплексу для забезпечення автономності та технологічної переваги України. Виявлено, що удосконалення військового законодавства є критично важливим для створення правової основи всіх запропонованих змін. Встановлено, що міжнародне військово-технічне співробітництво та захист критичної інфраструктури відіграють важливу роль у зміцненні обороноздатності України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про національну безпеку України» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
2. Указ Президента України №392/2020 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»» - <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>
3. Наказ Міністерства оборони України №255 від 2016 року - https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2016/255_nm_2016.pdf
4. Стратегія воєнної безпеки України - <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-strategiyi-voennoyi-bezpeki-ukrayini-i121321-n>
5. Закон України «Про національну безпеку України» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
6. Шемшученко Ю.Л. Великий енциклопедичний юридичний словник. Київ: Юридична думка, 2012. -
7. Бодров В.О. Національна безпека України: історія і сучасність. Київ: НАДУ, 2018. [8]
8. Литвин В.М. Україна: хроніка поступу (2001-2010). Київ: Наукова думка, 2011. [9]
9. Климчук О.Г. Національна безпека України в умовах глобалізації. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. [10]
10. Сторінка досліджень з національної безпеки на сайті Національного інституту стратегічних досліджень - <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka>
11. Звернення Президента України Володимира Зеленського від 24.02.2022 - <https://www.mil.gov.ua/news/2022/02/24/zvernennya-prezidenta-ukraini-volodimira-zelenskogo/>

12. Новина про надання США додаткового пакету військової допомоги Україні - <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-ssha-nadast-ukrayini-dodatkovij-paket-vijskovoyi-dopomogi>
13. Новина про переорієнтацію виробництва Укроборонпрому на потреби армії - <https://www.kmu.gov.ua/news/ukroboronprom-perehodi-ta-pereoriyentuye-virobnictvo-na-potrebi-armiyi>
14. Закон України №1702-IX - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20>
15. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки <https://nazk.gov.ua/uk/documents/antykoruptsijna-strategiya-na-2021-2025-roky/>
16. Оцінка Національним банком падіння ВВП у 2022 році - <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-otsinyuye-padinnyya-vvp-u-2022-rotsi-na-rivni-331>
17. Сторінка про інформаційну безпеку на сайті Міністерства інформаційної політики України - <https://mip.gov.ua/content/informaciyna-bezpeka.html>
18. Закон України «Про національну безпеку України» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
19. Указ Президента України №121/2021 - <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
20. Наказ Міністерства оборони України №196 від 2020 року - https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/mou_196.pdf
21. Заява МЗС України щодо можливого залучення Білорусі до війни проти України - <https://www.kmu.gov.ua/news/zayava-mzs-ukrayini-shchodo-mozhlivogo-zaluchennya-bilorusi-do-vijni-proti-ukrayini>
22. Інтерв'ю з Міністром оборони України про протистояння агресії - <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3415176-rosia-mae-perevagu-v-ozbroenni-ale-ukraina-protestoit-agresiie-reznikov.html>

23. Сторінка про консолідацію українського суспільства на сайті Міністерства інформаційної політики - <https://mip.gov.ua/content/konsolidaciya-ukrainskogo-suspilstva.html>

24. Аналітичний матеріал НІСД - <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-02/analitichniy-material.pdf>

25. Новина про виявлення НАЗК корупційних ризиків в оборонному секторі - <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vyyavylo-koruptsijni-ryzyky-v-oboronnomu-sektori-na-ponad-1-mlrd-grn/>

26. Сторінка з документами про економічну ситуацію та макроекономічне прогнозування - https://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e8551533-1004-4210-9980-a3a51e1fc7e9&tag=Ekonomichna_Situatsiia_Ta_Makroekonomichne_Prognozuvannia

27. Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату - <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennya-strategiyi-ekologichnoyi-bezpeki-ta-adaptaciyi-do-zmini-klimatu-a179r>

28. Звернення Президента України Володимира Зеленського від 01.03.2022 - <https://www.mil.gov.ua/news/2022/03/01/zvernennya-prezidenta-ukraini-volodimira-zelenskogo/>

29. Новина про затвердження порядку організації та ведення військового обліку призовників і військовозобов'язаних - <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-poryadok-organizaciyi-ta-vedennya-vijskovogo-obliku-prizovnikiv-i-vijskovozobo>

30. Новина про переорієнтацію виробництва Укроборонпрому на потреби армії - <https://www.kmu.gov.ua/news/ukroboronprom-perehodi-ta-pereoriyentuye-virobnictvo-na-potrebi-armiyi>

31. Новина про підписання угоди між Україною та НАТО про участь у програмі підтримки та постачання - <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer->

ministr-ukrayina-ta-nato-pidpisali-ugodu-pro-uchast-u-programi-pidtrimki-ta-postachannya

32. Постанова КМУ №389-2022-п -
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2022-%D0%BF>
33. Указ Президента України №121/2021 -
<https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>
34. Сторінка про діяльність Ради національної безпеки і оборони України - <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Diialnist/4823.html>
35. Указ Президента України №9/2021 -
<https://www.president.gov.ua/documents/92021-36729>
36. Постанова КМУ №1544-2021-п -
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1544-2021-%D0%BF>
37. Наказ Міністерства оборони України №196 від 2020 року -
https://www.mil.gov.ua/content/mou_orders/mou_2020/mou_196.pdf
38. Стратегія воєнної безпеки України -
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-strategiyi-voennoyi-bezpeki-ukrayini-i121321-n>
39. ІНСТРУМЕНТИ І ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції 22–23 червня 2023 року
40. ІНСТРУМЕНТИ І ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої науковому та творчому здобутку професора ХОДАКІВСЬКОГО Євгенія Івановича 27–28 червня 2024 року